

ALEXANDER BETTS

ZORUNLU GÖÇ VE KÜRESEL POLİTİKA

TÜRKÇESİ

SEHER MELTEM TÜRKASLAN

HECE

inceleme

Alexander Betts: Zorunlu Göç ve Uluslararası İlişkiler Profesörü olan Alexander Betts Oxford Üniversitesi Mülteci Araştırmaları Bölümünün Direktörü olarak görev yapmaktadır. Araştırmaları mülteciler konusundaki siyaset ve ekonomi üzerine odaklanmaktadır. Mültecilerin Korunması ve göç konusunda yoğun çalışmaları vardır, en son *BMMYK: Yirmi Birinci Yüzyılda Mülteci Korumasının Uygulanması ve Politikalar* kitabını Gil Loescher ve James Milner ile birlikte hazırlamıştır(2008). Kitapları arasında *Protection by Persuasion: International Cooperation in the Refugee Regime* (Cornell University Press 2009), *Survival Migration: Failed Governance and the Crisis of Displacement* (Cornell University Press 2013), *Mobilising the Diaspora: How Refugees Challenge Authoritarianism* (Cambridge University Press 2016) ve *Refugee Economies: Forced Displacement and Development* (Oxford University Press 2016). Akademik yayınlarının yanı sıra Foreign Affairs, New York Times ve Guardian yayınları için düzenli olarak makaleler yazmakta ve BBC, EL Cezire ve CNN'de programlara katılmaktadır. BMMYK, ve OCHA, UNICEF, UNDP ve Dünya Bankası gibi kuruluşlara danışmanlık yapmaktadır. 2016 yılında Dünya Ekonomik Forumu tarafından Genç Küresel Lider olarak ödüllendirilmiştir.

Seher Meltem Türkaslan: Boğaziçi Üniversitesi Mütercim Tercümanlık Çeviribilim Bölümünde Lisans Eğitimini tamamlayan çevirmen, Orta Doğu Teknik Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümü ve Londra Üniversitesi School of Oriental and African Studies'de Yüksek Lisans derecelerini tamamlamıştır. Kariyerine halen Konferans Çevirmeni olarak devam eden çevirmen farklı konularda teknik çeviriler yapmış bunların bir kısmı ulusal ve uluslararası dergilerde yayımlanmıştır.

ZORUNLU GÖÇ VE KÜRESEL POLİTİKA

ALEXANDER BETTS

İngilizceden Çeviren:
Seher Meltem Türkaslan

HECE YAYINLARI

Hece Yayınları: 420
İnceleme

Orijinal adı: Forced Migration and Global Politics

©John Wiley & Sons Limited

Bu kitabın telif hakkı John Wiley & Sons Limited'ten alınmıştır.

Birinci Basım: Ocak 2017

©Hece Yayınları

Kapak Tasarımı: SARAKUSTA

www.sarakusta.com.tr

Teknik Hazırlık: Bülent Güler

Baskı: Dumat Ofset

T: (0312) 278 82 00

ISBN: 978-605-9556-20-0

HECE Basın Yayın Reklamcılık San. Tic. Ltd. Şti.

Konur Sokak Nu: 39/1-2 Kızılay-Çankaya/Ankara

Yazışma: P.K. 79 Yenışehir/Ankara

T: (0 312) 419 69 13 F: (0 312) 419 69 14

e-posta: hece@hece.com.tr

www.hece.com.tr

İÇİNDEKİLER

Teşekkür / 9
Giriş / 13
1- Uluslararası İlişkiler Teorileri / 37
2- Egemenlik ve Devlet Sistemi / 73
3- Güvenlik / 97
4- Uluslararası İşbirliği / 127
5- Küresel Yönetişim / 153
6- Kuzey-Güney İlişkileri ve Uluslararası Siyaset Ekonomi / 191
7- Küreselleşme / 217
8- Bölgeselcilik / 243
Kaynakça / 271
Dizin / 293

Bu kitap, hayatını akademik çalışmaların öğrenciler için erişilir olmasını sağlayan kitapları yayınlamaya ve ders vermeye adanmış babam John Hamilton Betts'in (31 Mart 1940- 25 Ocak 2008) anısına adanmıştır.

Teşekkürler

Bu kitabın içeriği Oxford Üniversitesi Mülteci Araştırmaları Merkezi'nde verdiğim Uluslararası İlişkiler ve Zorunlu Göç yüksek lisans dersi üzerine kurgulanmıştır. Bu dersin ders programını ve materyal listesini hazırlarken literatürde bu konuda kayda değer bir boşluk olduğu dikkatimi çekti. Zorunlu göç ve küresel politika arasındaki önemli ilişkiye rağmen Uluslararası ilişkiler kavramlarını zorunlu göçün ampirik olgularına uygulayan herhangi bir ders kitabı yoktu. Zorunlu göç ve küresel politika arasındaki ilişkinin farklı boyutlarına değinen yüksek lisans derslerinin sayısının artması sebebiyle başkalarının da kullanabileceği şekilde ders notlarımı yazma fikri zaman harcamaya değer bir proje gibi göründü. Bu kitabın ortaya çıkmasından dolayı Oxford Üniversitesinden üç meslektaşına özellikle müteşekkirim. Mathew Gibney, Zorunlu Göç Yüksek Lisans programının direktörü olarak bu kitabın temelini de oluşturan yüksek lisans dersini

tasarlamamı ve bu dersi vermemi sağladı, hem dersin hem de kitabın içeriğine ilişkin paha biçilmez tavsiyelerde bulundu. Uzun zamandır Uluslararası İlişkiler ve Zorunlu Göç konusunda rehberim olan Gil Loescher bu süreçte beni hem yönlendirdi hem de ilham kaynağım oldu. Andrew Hurrell, önce doktora danışmanım sonra meslektaşım olarak Uluslararası İlişkiler konusundaki algıyı en fazla şekillendiren kişi oldu. Bu kitabın bu kadar geniş bir alanı kapsaması, onun öğretileri ve çalışmalarına karşı uzun zamandır devam edegelen eleştirel yaklaşımı sayesinde.

Oxford Üniversitesinden başka meslektaşlarım da kitaptaki bazı fikirlerin gelişmesine hem ilham kaynağı olmuşlar hem de katkıda bulunmuşlardır. Oxford gerçekten dünyada böyle bir kitap yazmak için en mükemmel yer ve Oxford'un mükemmelleştiği iki alan arasındaki uçurumu birleştiriyor. Sadece Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler bölümünde mükemmel meslektaşlarla çevrili olmakla kalmadım, Oxford göç çalışmaları ve özellikle zorunlu göç konusunda dünya çapında bir merkez. Herkesi tek tek sıralamak mümkün değil: Stephen Castles, Jean-Francois Durieux, Jason Hart, Eva-Lotta Hedman, Esra Kaytaç, Neil MacFarlane, Kalypso Nicolaides, Jochen Prantl, Anne Roemer-Mahler, Martin Ruhs, Sibylle Scheipers, Devi Sridhar, Nick Van Hear, Ngaire Woods ve Roger Zetter farklı fikirler, düşünceler ve yapıcı yorumlar için paha biçilmez birer kaynak oldular. Oxford dışında da zorunlu göç ve küresel politika konusunda çalışan bir dizi meslektaş bu kitabın hazırlanmasında farklı şekillerde katkıda bulundu. Özellikle B.S. Chimni, Jeff Crisp, Sarah Cross, James Hollifield, Robert Keohane, Rey Koslowski, Susan Martin, James Milner, Phil Orchard, Anna Schmidt ve Eiko Thielemann'a yaptığımız söyleşiler için müteşekkirim.

Bu kitabın bölümleri ilk yıl Uluslararası İlişkiler ve Zorunlu Göç dersini alan mükemmel yüksek lisans öğrencileri-

nin eleştirilerinden de faydalandı. Özellikle Thais Bessa, Miriam Bradley, Neil Howard, Eveliina Lyytinen, Ann McKittrick, Stephanie Silvermann ve Bea Trichachawanwong'a katkılarından dolayı teşekkür ederim. Miriam Bradley aynı zamanda referansların toplanması ve kaynakçanın hazırlanmasında mükemmel bir araştırma görevlisi olarak katkı sağladı. Aynı zamanda bu kitabın planlanması ve yazılması sırasında farklı aşamalarda mali destek sağlayan Lady Margaret Hall Rose Araştırma Bursu, Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler bölümü Hedley Bull Araştırma Bursu ve MacArthur Vakfına katkılarından dolayı teşekkürü borç bilirim. Picasso'nun *Yolun Sonu* adlı eserini kapakta kullanmama izin verdikleri için New York'taki Guggenheim Müzesine teşekkür ederim. Wiley-Blackwell'de başından beri bu projeye inanan Nick Bellorini'ye ve notları bir kitaba dönüştürmeme yardımcı olan Liz Cremona, Giny Graham ve Louise Spencely'e teşekkür ederim. Son olarak annem Hilary'e sevgisi, desteği ve kapak tasarımı ile ilgili estetik tavsiyeleri için müteşekkirim.

Giriş

Zorunlu Göç 20. yüzyıl ve 21. yüzyılın ilk yılları için önemli bir özellik olmuştur. Siyasi zulüm, çatışmalar, doğal ya da insan kaynaklı afetler sebebiyle birçok kişi evlerinden kaçmak zorunda kalmıştır. İki dünya savaşı, sömürgecilikten kurtulma savaşları, Soğuk Savaşın vesayet çatışmaları, Soğuk Savaş sonrası Balkanlar, Afrika ve Kafkaslarda yaşanan bir dizi çatışma, terörizmle mücadele bağlamında Afganistan ve Irak'taki işgaller, Güney Asya ve Ortadoğu'da topraklara ilişkin milliyetçi iddialar ve devletlerin bölünmesi, otoriter rejimler, insan hakları ihlalleri, geniş çaplı kalkınma projeleri, fırtına, tsunami ve iklim değişikliği sebepleriyle yaşanan çevre felaketleri insanların başka yerlerde koruma arama sebebiyle yaşadıkları toplumları terk etmesine yol açmıştır. En önemlisi uluslararası koruma arayışı içindeki mülteciler siyasi yargılamadan kaçarken komşu devletlere ya da uzak mesafeler kat ederek başka kıtalardaki ülkelere sığınmak için sınırla-

rı aşmışlardır. Başkaları ise devletsiz ya da çevresel koşullar sebebiyle yerlerinden edilen kişiler olarak sınırları geçmiştir. Mültecilere ve sınırları aşan kişilere ilaveten evlerinden ayrılan ama ülkelerinde kalan kişilerin de yerinden edilen kişiler olarak sayıları hayli fazladır.

Bu kategoride bulunan kişilerin ortak noktaları varoluşsal bir tehdit sebebiyle kendi toplumları içinde yaşama konusunda ciddi engellerle karşılaşmış olmalarıdır. Bunun sonucunda haklarını ve yetkilerini ya da korumayı kendi toplumları dışında aramışlardır. Sınır aşmayı gerektirsin ya da gerektirmesin zorunlu göç küresel politikanın kabinde yatar. Mülteci hareketleri özü itibarıyla siyasidir, vatandaşların ve vatandaş olmayanların çatışan çıkarlarını içerir ve kişilerin sınır ötesi hareketlerini kapsar. Ancak ülke içinde yerlerinden edilmenin bile küresel politikanın içinde bulunmasını gerektiren dinamikler mevcuttur. Bir bireyin temel haklarına erişmesi konusunda kendi ülkesinin bunu sağlamaması ya da sağlayamaması halinde bu kişinin ya da grubun koruma altına alınmasının gerekliliği konusunda uluslararası bir mutabakat vardır. İnsani müdahale, insani yardım ve koruma sorumluluğu konusundaki tartışmalar ülke içinde yerlerinden edilen kişiler konusu ile yakinen alakalıdır. Zorunlu göçün sınır ötesi hareketlilik gerektirip gerektirmediği, sebepleri, sonuçları ve devletlerin buna verdiği cevap küresel politikanın dışında bırakılamamıştır.

Zorunlu göçün siyasi ve uluslararası doğasına rağmen mültecilere ve yerlerinden edilmiş kişilerle ilgili konular Uluslararası ilişkiler konusunda çalışan akademisyenler tarafından fazlaca el alınmamıştır. Uluslararası İlişkiler çalışmaları odak noktasını savaş ve barış ve askeri güvenlik konularının ötesine taşımış ve küresel ekonomi, çevre, insan hakları ve uluslararası ticaret konularını kapsayacak şekilde genişletmiştir. Ancak zorunlu göç konusundaki uluslararası siyaset konularına fazla odaklanmamıştır. Bu konulara değindiğinde ise çalış-

ma genellikle çok dikkat çekmeyen köşelerde gizli kalmıştır. Bu konudaki çalışmalar genellikle zorunlu göçün güvenlikle ilişkisi ve küresel olarak ortaya çıkan mülteci ve ülke içinde yerlerinden edilmiş kişilere ilişkin rejimler üstünde çalışılmıştır. Buna rağmen zorunlu göç konusundaki çalışmaların uluslararası ilişkilerle çok yakın bir bağı vardır. Uluslararası işbirliği, küreselleşme, küresel kamu yararı, etnisite ve milliyetçilik, egemenlik, uluslararası kuruluşlar, rejim karmaşıklığı, güvenlik, devlet dışı aktörlerin rolü, karşılıklı bağımlılık, bölgeselcilik ve Kuzey-Güney ilişkileri gibi konulara değinmektedir. Zorunlu Göç konusunun ana akım uluslararası ilişkiler araştırmalarının bir parçası haline getirilmesi bu alanın çalışmalarında potansiyel olarak geniş kapsamlı bir teorik katkı sağlayacaktır.

Bu anlamda Zorunlu Göç araştırmaları incelemelerini tamamlayabilmek adına şu aşamaya kadar uluslararası ilişkilerin sunduğu araçlardan pek fazla yararlanmamıştır. Zorunlu göç araştırmaları insanların yerlerinden edilmelerinin sebeplerini incelemek için daha çok antropoloji, sosyoloji, coğrafya ve hukuk gibi alanlardan yararlanmıştır. Genellikle aşağıdan yukarıya bir inceleme yöntemi kullanarak analizinin merkezine yerinden edilen kişileri yerleştirmiştir. Her ne kadar zorunlu göçe maruz kalanların bakış açısını incelemek gerekli ve ihmal edilmemesi gerekirse de devletlerin zorunlu göçe verdikleri tepkiyi etkileyen makro seviyedeki yapıları incelemek açısından yukarıdan aşağıya bir yaklaşıma da ihtiyaç vardır. Sıklıkla yerinden edilen kimselere ilişkin sonuçları etkileyen unsur devletlerin ve siyasi aktörlerin seçimleri olduğu için bu önemlidir. Bu sebeple Uluslararası İlişkiler disiplininin araçlarının Zorunlu Göç araştırmalarına ve Zorunlu Göçe ilişkin uygulamalara getireceği katkı çoktur. Bu sebeple bu yayının Zorunlu Göç ve Uluslararası İlişkiler arasındaki boşluğu kapatmayı hedeflemektedir. İlk defa Zorunlu Göç ve Ulus-